

FRISKKO smittskydd ur anslaget 1:6 anslagspost 2

Gårdens smittskydd och djurhälsa spelar stor roll för säkra livsmedel, en låg antibiotikaförbrukning och bidrar till ett gott nationellt resistensläge. De stora strukturförändringar vi sett inom mjölkproduktionen de senare åren med minskat antal besättningar samtidigt som de blir allt större ställer än högre krav på ett gott smittskydd och ett förebyggande arbete på den enskilda gården.

Säker livdjurshandel

Sedan 2010 finns Säker Livdjurshandel som består av provtagningspaket och hälsodeklarationer med syfte att minska risken för smittspridning via handel med djur. Bakgrunden är att livdjurshandel är den enskilt största riskfaktorn att introducera nya djursmittor på gården.

Säljande besättningar kan välja på att abonnera på provtagning eller utföra provtagning vid enstaka tillfälle. Abonnemanget innebär att tankmjölksprov tas ut fyra gånger per år för analys av antikroppar för salmonella och pcr-analys för *Streptococcus agalactiae* och *Mycoplasma bovis*.

Efter fyra på varandra följande prover med negativt resultat kommer besättningen med på den så kallade *Gröna listan* som finns på Växa Sveriges hemsida under förutsättning att besättningen också är ansluten och friförklarad i BVD-programmet.

Inför försäljning har man även möjlighet att hälsodeklarera djur för ett flertal smittämnen som kan spridas via djurförflyttning mellan besättningar som exempelvis ringorm.

Under 2015 abonnerade ca 150 mjölkbesättningar på provtagningen och ca 80 av dessa fanns med på Gröna listan. Samtliga verktyg i Säker livdjurshandel finns med som rekommendation i reglerna om säkra djurkontakter i Smittsäkrad besättning.

Provtagning sker med uttag av tankmjölksprover på Eurofins eller i fält med personal från i första hand husdjursföreningarna. Provuttag och analyser bekostas av aktuell djurägare.

Smittskyddssamråd i förprovningen

Växa Sverige har tagit aktiv del i Jordbruksverkets föreskriftsarbete om smittskydd i förprovningen där bl a smittskyddssamrådet tidigt i byggnadsplaneringen ska fyllas med relevant rådgivning och rådgivningskompetenser. Växa Sverige har inom FRISKKO smittskydd 2015 upprätthållit den veterinära kompetensen genom bland annat kurser för att kunna ge en bra rådgivning vid smittskyddssamråd. För djurhållare är deltagande i smittskyddssamråd vid förprovning dessutom obligatoriskt om besättningen är med i Smittsäkrad besättning.

Juverhälsa

Klinisk mastit har uppvisat en stadigt sjunkande trend i 15 års tid. Detta är positivt såväl för kons välfärd som för möjligheten att vidmakthålla en låg och kontrollerad antibiotikaanvändning. Subklinisk mastit, speglat som geometriskt medel för celltalet i levererad mjölk, ligger på en nivå runt 190 000 celler/ml, celltalen i mejerimjölk är lägst i

norra och högst i sydligare delarna av landet. Sverige har som land enligt tidigare studier den högsta andelen i Norden av kor med ständigt höga celltal (kroniker).

Projektet *Friska Juver – 150 000 i tanken* är ett flerårigt projekt mot slutmålet 150 000 i celltal för alla svenska mejerileveranser fram till år 2020. Den stigande trenden i tankcelltalen har sedan projektstarten 2012 avstannat och medeltalet för mejerilevererad mjölk ligger nu stabilt på en nivå runt 190 000. Men även detta celltal innebär att svenska kor inte är fullt friska i sina juver vilket i sin tur leder till att svenska mjölkföretagare årligen drabbas av en mjölkförlust motsvarande ca 250 miljoner kronor. Olika besättningstyper har olika celltal och under det sista året är det robotmjölkning, många kor och holsteinras som samvarierar med mycket celler.

Sedan mer än tre decennier tillbaka dominerar kobundna smittämnen som *Staphylococcus aureus* och streptokocker i vårt land. I ungefär 70 procent av fallen orsakas alltså ett förhöjt celltal hos en svensk ko troligen av en kobunden juverbakterie. Upp till 30 procent av fallen med förhöjt celltal orsakas av bakterier som inte är kobundna utan istället överlever på olika ställen i kons närmiljö och därför kallas miljöbundna. Det rör sig om bakterier som finns lite överallt i naturen som kolibakterier och *Klebsiella* som inte i första hand infekterar kojuver utan även kan livnära sig på till exempel gammalt foder och blött strömedel.

Man kan kombinera de allra viktigaste förebyggande åtgärderna såväl mot kobundna som miljöbundna mastitbakterier. Som en del i projektet Friska juver har *Celltalsakuten* utvecklats där djurägare, rådgivare och veterinärer kan få stöd i det förebyggande arbetet och förändra kornas förutsättningar i rätt ordning. *Celltalsakuten* finns helt fritt tillgänglig på Växa Sveriges hemsida www.vxa.se/Radgivning-service/Djurhalsa/Juverhalsa/Celltalsakuten/ Tidigare har vi tagit fram två pyramider, en för gårdar med kobundna bakterier och en för de med miljöbundna smittämnen. Under 2015 har ytterligare en pyramid av prioriterade insatsområden tagits fram, denna gång för besättningar med robotmjölkning.

Klövhälsa

Klövhälsan är en tjänst där man får ut statistik på gjorda verkningar i sin besättning och där man kan jämföra klövhälsan med genomsnittet i landet förutsatt att klövvårdaren har registrerat åtgärderna i Klövhälsorapport.

Arbetet med att upprätthålla och utveckla de system som idag finns för registrering och uppföljning av klövhälsodata pågår kontinuerligt vilket är avgörande för ett förebyggande arbete inom både djurskydd och inte minst smittskydd.

En viktig del i utvecklingsarbetet är att höja graden av elektronisk registrering via datorer vid verkstolen. Under 2015 har vi erbjudit ytterligare klövvårdare datorer för att kunna registrera sina verkningar elektroniskt istället för på papper och vi har förbättrat användarvänligheten i programmet för inrapporteringarna. Andelen elektroniska registreringar ökade med 15 % och är nu uppe i 73 % av registreringarna. Kvalitetssäkring av indata görs i nära samarbete med SLU, den Svenska klövvårdarföreningen och nordiska motsvarigheter.

Under hösten 2015 har vi påbörjat ett projekt för att förbättra och öka användningen av utdata.

Vi genomförde också regionala träffar för klövvårdare, djurägare och veterinärer för kompetensutveckling och erfarenhetsutbyten.

Kalvhälsa

Växa Sverige har startat ett kalvprojekt med målet att förbättra kalvhälsan och minska kalvdödligheten. Under 2015 har projektet startat i liten skala med kommunikationsinsatser och framtagande av hälsostatistik för kalvar och ungdjur. Hälsostatistiken är en unik sammanställning från många källor såsom Växa Sveriges kodatabas och databas Kalvlyftet, Jordbruksverkets djursjukdata, Gård & Djurhälsans kalvpaket samt Gård & Djurhälsans och SVAs SVARMPAT. Den innehöll bland annat uppgifter om kalvdödlighet över säsong mellan åren 2010 till 2015, kalvdödlighet i förhållande till mjölkkras, rapporterad sjuklighet på kalv, resultat av totalproteinmätningar, antibiotikaval för kalvbehandlingar, tillväxtuppskattningar och många andra bedömningspunkter inom kalvlyftet. Denna statistik lägger en bra grund för fortsättningen av kalvprojektet som beräknas pågå till 2020.

Växa Sverige arbetade också med tjänsten Kalvlyftet där specialutbildade husdjurstekniker ger enklare kalvhälsorådgivning för besättningar med kalvhälsoproblem. Rådgivarna har i sin tur support av en veterinär på Växa Sverige vid mer komplicerade fall. Under 2015 genomfördes en fortbildning av basrådgivarna.

Specialistrådgivare fortbildades också inom kalvhälsområdet, detta inom ramen för Hälsopaketet Mjölk. Under året skapades det även en central funktion på Växa Sverige för vidareutveckling och samordning av tjänsterna i Kalvhälsa.

Flera smittsamma saker

Varje år drabbas ett stort antal besättningar av infektioner med RS- virus (respiratoriskt syncytialt virus). Infektioner med RS-virus ger upphov till luftvägsinfektion med feber och hosta. I hårt drabbade besättningar kan RS-virusinfektionen även orsaka att djur dör i akuta lunginflammationer. En minskad förekomst av denna infektion skulle förbättra djurvälståndet, vara ekonomiskt viktigt för djurägaren och minska användningen av antibiotika.

Under 2014 genomfördes ett projekt med att kartlägga förekomst av antikroppar mot RS-virus (bovint respiratoriskt syncytialt virus) i tankmjölk från svenska mjölkgårdar. Resultatet har använts i både riktad och generell rådgivning inom Säker livdjurshandel. Vetskapen om regionens smittläge tillsammans med information om infektionen leder sannolikt till ett ökat intresse för smittskydd och mottaglighet för nya rutiner hos alla aktörer i fält.

Under 2015 har en provtagningsmetodik för att på ett kostnadseffektivt sätt kunna ta prover på förstakalvare i samband med provmjölkning utvecklats. Sådana prover ger en mer aktuell bild av läget i besättningarna då antikroppar mot RS kvarstår under mycket lång tid, sannolikt livslångt. Vi räknar därmed med att ytterligare kunna motivera till förebyggande smittskyddsarbete då RS-status kan bli möjligt att ha med i Säker livdjurshandel framöver.